שיעור א: מניין השורות בגט

דף ב ע"א

תוכן:

א. הסבר תוספות בשם הגאונים

ב. הסבר 'חידושי אנשי שם'

ג. סברת 'חידושי אנשי שם'

ד. הקושי בסברת 'חידושי אנשי שם'

ה. לתוספות אין להלכה זו בין ספר לספר

ו. הסברת 'חידושי אנשי שם' מול הקושי הנ"ל

ז. הסבר שונה בשיטת 'חידושי אנשי שם'

ח. לימוד עיון - צורת הפרשה

מקורות לשיעור:

תוספות בד"ה "המביא"

חידושי 'אנשי שם' על המרדכי כאן אות א

'שיעורי רבי שמואל' אות יג

הרמב"ם בפרק ח מהלכות ס"ת ה"א

שם בכס"מ בהלכה ד

א. הסבר תוספות בשם הגאונים

תוספות הראשון במסכתנו בד"ה "המביא" עומד על טעם המנהג לכתוב בגט יב שורות ומביא בשם רב האי גאון ובשם רס"ג "משום דכתיב 'ספר כריתות' כשיעור יב שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה כדאמר בב"ב (דף יג ע"ב) שצריך להניח ארבעה שיטין בין כל ספר וספר".

היינו, הגט שהוא 'ספר כריתות' נכתב באופן כזה שמבטא את הכריתות שהולך לעשות, בכך שכתוב כדוגמת הכריתות וההפסקים שבספר התורה.

תוספות מעירים שהרי יש ארבעה הפסקים בין חמשת החומשים וא"כ נמצא שישנם טז שורות הפסק ופותר זאת בכך "והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא חשיב שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה", נראה בכוונתם שכיוון ששונה מה שלמעלה בזה גופא נוצר הפסק בין שני הספרים האחרונים אף ללא הפסק השורות ונמצא שהשורות ביניהם אינם מפסיקות וכורתות (או שלא ניכרת על ידם ההפסקה) דהספרים מופסקים מצד תוכנם.

ב. הסבר 'חידושי אנשי שם'

והנה תשובה שונה לשאלה האחרונה הנ"ל נמצאת בחידושי 'אנשי שם' על המרדכי כאן אות א, וז"ל: "והר"ר אברהם מענצל כתב כיון שבכל פרשה פתוחה צריך להניח שיטה אין למנותה בשיטין שבין ספר לספר דבלא"ה צריך להניח שיעור פתוחה, יעלה לך לכל ספר ג שיטין הרי יב עם ד של משנה תורה". לדידו אכן יש להביא בחשבון גם את ההפסק שבין חומש 'במדבר' לחומש 'דברים', אולם מאידך יש למנות שלוש שורות לכל הפסק ולא ארבע, אמנם נכון שהגמרא בב"ב אמרה, כפי שהביאו תוספות, שיש להניח ארבע שורות בין חומש לחומש, אולם למעשה אותם ארבע שורות, רק שלוש מתוכן נצרכות לדין ההפסק שבין חומש לחומש ואילו שורה אחת נוספת הינה מדין הנחת שורה לפרשה פתוחה ואותה אין למנות.

יש להבין מדוע מיאנו תוספות בתירוצו ונאלצו לדחוק בתירוצם?

ג. סברת 'חידושי אנשי שם'

יש להבין בדבריו, דאף אם שורה אחת מתוך הארבע הינה מדין הפסק שבין פרשה לפרשה מדוע שלא נמנה גם אותה בכלל הארבע שורות שבין ספר לספר?

אלא, הנקודה בהסבר הגאונים היא שמספר השורות מכוון כנגד מספר שורות **הכריתות** היינו **ההפסקים** שמצינו בתורה, דרק כנגדם מתאים למנות את שורות "ספר **כריתות**", ממילא אם נמצא הלכה בתורה שיש להניח שורה בין פרשה לפרשה שאין עניינה כדי **להפסיק** בין הפרשות, אלא מטעם אחר, הרי ששורות אלו לא תיספרנה כשורות שבאו לכרות ולהפסיק ולא נצריך בספר הכריתות שורות כנגדן.

א"כ יש לדון האם שורת ההפסק בפרשה פתוחה נועדה כדי **להפסיק** בין פרשה לפרשה, או מטעם אחר.

'חידושי אנשי שם' ילמד שדין השורה שבין הפרשות לא נועדה להפסיק בין הפרשות, ב'שיעורי רבי שמואל' אות יג מבארו כעי"ז ומדייק מלשון הרמב"ם בהלכות ס"ת פרק ח הלכה א: "פרשה פתוחה יש לה שתי **צורות**", מבואר בו שהשארת השורה (או חצי שורה עיי"ש) היא הלכה בהלכות כתיבת הפרשה דכך "צורת הפרשה" ויתכן מטעם נוי לפרשה, וא"כ אותה שורה שבין פרשה לפרשה שנכללת כאחת מהארבע שורות שבסוף הספר, אין למנותה למניין שורות ה'כריתות' אלא רק את שלושת האחרות.

ד. הקושי בסברת 'חידושי אנשי שם'

יל"ע בסברא זו, דאם אכן זו סברת 'חידושי אנשי שם' שדין שורה בין פרשה לפרשה לא נועד כדי ליצור הפסק בין הפרשיות, אלא מדין נוי וכדו', מדוע בסוף הספר יש להותיר מעבר לשלוש השורות שנועדו להפסיק בין ספר לספר, עוד שורה אחת לצורך צורת הפרשה, מדוע שלא יתקבל עניין הנוי כבר מאותן שלוש שורות שמפסיקות בין פרשה לפרשה, וכי גרע בזה שהוסיף שורות?

קושי זה הביא את תוספות ללמוד בשונה מחידושי אנשי שם, במה חלקו עליו?

לא נוכל ללמוד שתוספות למדו שהשורה שבין הפרשיות נועדה להפסיק בין פרשה לפרשה, וא"כ אף שההפסק בין ספר לספר שדורש ארבע שורות, מורכב הוא משני דיני הפסקים: זה שבין פרשה לפרשה הדורש שורה אחת וזה שבין ספר לספר הדורש ארבע שורות, אין בכך נפק"מ דסה"כ יש לפנינו ארבע שורות שנועדו להפסיק ולכן ל'ספר כריתות' נמנה את כולן.

דאם כך לכאורה לא הועלנו הרבה, שהרי את אותו קושי שהיה בדברי 'חידושי אנשי שם' מדוע שלא נקבל את עניין השורת הפסק שבין פרשה לפרשה, כבר מאותן שלוש שורות שמפסיקות בין פרשה לפרשה ולמה יש להוסיף עליהן עוד שורה, נקשה גם על תוספות, דאמנם בין פרשה לפרשה יש צורך בהפסק אולם בסוף ספר שממילא יש להפסיק שלוש שורות מדין הפסק ביו החומשים מדוע שלא ייכלל בזה גם ההפסק מדין הפסק בין פרשה לפרשה ומדוע יש צורך בשורה נוספת?

לכן נראה שתוספות חלקו בנקודה אחרת.

ה. לתוספות אין להלכה זו בין ספר לספר

תוספות לא חלקו לגבי מובן ההפסק בין הפרשות

אף אם תוספות יודו ל'חידושי אנשי שם' שעניין השורה שבין הפרשיות אינו מדין הפסק, אלא מדין צורת הפרשה, יסברו תוספות שדין הפסק ארבע שורות בסוף הספר **אינו כולל** בתוכו גם את דין הפסק שורה בין פרשה לפרשה, אלא כל ארבעת השורות הינן דין אחד שנועד להפסיק בין ספר לספר, ובאמת לא נאמר בסוף ספר אותו דין הפסק שבין פרשה לפרשה (יתכן מטעם שכאמור הנוי מתקבל ממילא ע"י ההפסק שנדרש מדין בין ספר לספר).

סיוע לזה יש בשיטת הרמב"ם שכאשר מנה בפרק ח מהלכות ס"ת את כל הפתוחות והסתומות שבתורה לא מנה את הפרשיות שבתחילת החומשים ולמד בו הכס"מ שם בהלכה ד שאותן פרשיות לא כלולות לא בפתוחות ולא בסתומות לפי שהן תחילת הספר וא"כ למד שבתחילת ספר נוהג רק דין הפסק שבין ספר לספר של ארבע שיטין ולא נוהג כלל דין הפסק בין פרשה לפרשה.

ו. הסברת 'חידושי אנשי שם' מול הקושי הנ"ל

נראה ש'חידושי אנשי שם' יבאר את הקושי הנ"ל, שא"א ששורת ההפסק בין פרשה לפרשה, שעניינה כאמור מדין 'צורת הפרשה' תיכלל ממילא בתוך שלושת שורות ההפסק שבין חומש לחומש, מדוע?

עניין צורת הפרשה כשמו כן הוא, שייך **לפרשה עצמה**, לא נכון לראות את הפרשה כמסתיימת באות האחרונה שלה ואילו הרווח שלאחריה, בא לאחריה, בינה לבין הפרשה

הבאה, אלא **הרווח עצמו הוא חלק מהפרשה**, הפרשה כוללת בתוכה חלק כתוב וחלק שאינו כתוב וזוהי צורתה (ונויה), ממילא כיוון ששלוש השורות שבין ספר לספר באים כהפסק **שבין** החומשים, הרי ששלושת שורות אלו חייבות להתחיל **רק לאחר** שהסתיימה השורה הריקה, שהרי כל עוד לא הסתיימה, הפרשה עצמה לא הסתיימה.

נראה לפי"ז שתוספות ילמדו שהשורה שבין הפרשות נועדה להפסק ולא מדין צורת הפרשה וממילא לפי"ז לא ניתן לומר שארבע שורות מורכבות מאחת פלוס שלוש כי שורת הפסק בין הפרשיות כן יכולה להיכלל לפי"ז בשלוש שורות ההפסק לכן הוכרח להם שבין החומשים ישנו דין הפסק חדש שדורש ארבע שורות ומיותר דין ההפסק שבין פרשה לפרשה שלא נוהג בין חומש לחומש לשיטתם.

ז. הסבר שונה בשיטת 'חידושי אנשי שם'

נראה שאף שהסברא שכתבנו בסעיף הקודם לבארו נכונה היא, מ"מ כשנתבונן במילותיו נראה שיתכן ובכלל כוונתו הייתה שונה מזו שלמד בו הגרש"ר ושנקטנו בה עד עתה, כאילו כוונתו לומר שרק שלוש שורות מתוך הארבע הם מדין הפסק שבין ספר לספר, לשונו היא: "כיון שבכל פרשה פתוחה צריך להניח שיטה **אין למנותה** בשיטין שבין ספר לספר דבלא"ה צריך להניח שיעור פתוחה", הוא לא כותב שבאמת רק שלוש מתוך הארבע זה מדין הפסק בין ספר לספר, באמת גם הוא מסכים לתוספות ולרמב"ם שבין ספר לספר זו הלכה אחת של הפסק ארבע שורות, אולם מכיוון שתמיד מפסיק בשורה אחת בין פרשה לפרשה נמצא **שאין היכר** אלא רק לשלוש מבין ארבעת שורות ההפסק ולכן החשבנו רק את אותם שלוש שורות שבהם ניכר ההפסק בין ספר לספר.

ח. לימוד עיון - צורת הפרשה

עומדים אנו בתחילת ה'זמן' כשלפנינו לימוד מסכת גיטין, למדנו מיסוד הדברים לעיל כי רווח שבסיום פרשה הרי הוא עדיין חלק מהפרשה **עצמה**, ואם הרמב"ם כינה זאת "צורת הפרשה" הרי נוסיף עפ"י דבריו ב'מורה' כי הרווח שלאחר המילה, ההתבוננות והחשיבה בדברים הנלמדים זוהי ה'צורה' שעומדת מעל ה'חומר' ונותנת לו את ערכו. לימוד עיון דורש התבוננות וחשיבה עמוקה לשם מפגש עם הצורה שהיא ליבו של החומר ושכל הפרטים כולם אינם אלא השתקפות שלה.

זהו נוי הדברים וזוהי צורת הדברים, אין הדברים מסתיימים במילה האחרונה ולא באות האחרונה אלא רק במיצוי הרווח שלאחריה.

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", תורה איקרי שירה, ולשירה יש חוקים, אריח ע"ג לבינה ולבינה ע"ג אריח, או אריח ע"ג אריח ולבינה ע"ג לבינה, חוקי ההפסקה הרווחים והמשקלים שהן חלק מהשירה עצמה, וכל מתבונן בשיר יודע שהמילים אינן אלא קצה החוט בהן יש לאחוז ולהתרומם להכרת התוכן המצוי בין הרווחים שבין המילים ולאחריהם. תורה שנקראת 'שירה' כולה על אותיותיה ורווחיה עומדת לפנינו ובעוד שאת המילים הכתובות, קל יחסית לראות, הרי שאת הרווחים קשה יותר. יה"ר שנזכה לעיין באמת וביושר ההבנה בעומק תוה"ק וממילא להתמלא בשמחה כדברי מרן הרב זצ"ל: כשם שיש חוקים לשירה כך יש שירה לחוקים.